

SANATTA YENİ NESİL TEKNOLOJİ: NFT

NEW TECHNOLOGY IN ART: NFT

Doç. Dr. Nazan DÜZ

Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Uşak/Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-2799-8328

Ümit AYAZ

Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı, Tasarım Çalışmaları Programı, Uşak/Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5918-6159

Cite As: Düz, N. & Ayaz, Ü. (2021). "Sanatta Yeni Nesil Teknoloji: NFT", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(52): 2923-2930.

ÖZET

Geçmişten günümüze sosyal ve ekonomik faaliyetlerimizi en kolay ve en hızlı şekilde yerine getirebilmek için teknolojiyi yoğun bir şekilde kullanmaktayız. Teknolojinin ilerlemesi ve çağımızın gerekliliğiyle birlikte geleneksel iş modellerinin de değişmesi zorunlu hale gelmiştir. Bunu örneklendirmek gerekirse, önceden fiziki olarak transfer edilebilen nakit paralar, daha sonrasında dijital para, sanal para ve en son kripto para olarak değişmiştir. Günümüzde eşler (internet ortamındaki iki kişi/iki makine/iki bilgisayar) arasında merkeziyetsiz olarak kurulan bir ağ oluşturulabilmektedir. Kripto paraların altyapısını oluşturan blockchain (blok zincir) teknolojisi ile dijital sanat alışverişi de yapmak mümkün hale gelmiştir. 21 Mart 2006 yılında Twitter CEO'su Jack Dorsey'in attığı ilk "tweet" (Twitter üzerindeki gönderilere verilen isim) olan "just setting up my twttr" NFT ile satışa sunulduğunda 'NFT' teriminin farkındalığı da artmaya başlamıştır. Popülarlığı artmaya başlayan bu yeni kavramı Amerikalı sanatçı Mike Winkelmann'ın bu zamana kadar ödenen en yüksek bedel olan 69.3 milyon dolarlık satışı ile en üst seviyelerine çıkmıştır. Winkelmann bu çalışmada Mayıs 2007 yılından itibaren her gün düzenli olarak ürettiği görsellerin tek bir 'jpeg' dosyasında birleştirmiş ve satışa sunmuştur. Kripto sanat olarak adlandırılan bu dönem içerisindeki eserler, sanat eserinde de aranan yegâne özellik olan biriciklik ile birlikte yeniden gündeme gelmiştir. Aynı zamanda bu teknoloji ile birlikte sanat eserlerinin diğer özelliklerinden biri olan dijital mülkiyet hakkı kavramı da gündeme gelmiştir. Bu çalışmada NFT'nin mülkiyet hakkı biçimi mi yoksa mülkiyeti ticarileştirme aracı mı olduğu tartışılacak, aynı zamanda blok zincir ve NFT kavramları nelerdir, hayatımızdaki yeri, sanatın içindeki yeri, bu kavramların temsil sorunları, olumlu ve olumsuz yönleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Yeni Nesil Teknoloji, NFT, Blok Zincir

ABSTRACT

From the beginning to the present, we have relied heavily on technology to carry out our social and economical operations in the most efficient and timely manner possible. It has become imperative to change traditional business models with the advancement of technology and the necessity of our age. To exemplify this, cash that could be physically transferred in the past has changed to digital money, virtual money, and lastly, cryptocurrency. Nowadays, a decentralized network can be established between peers (two people/two machines/two computers on the internet). Exchanging digital art has also become possible with blockchain technology, which forms the infrastructure of cryptocurrencies. On March 21, 2006, when Twitter CEO Jack Dorsey's first "tweet" (a post made on Twitter), "just setting up my twttr", was offered for sale with NFT, awareness of the term 'NFT' began to increase. This new concept, which started to gain popularity, reached its peak with the sale of American artist Mike Winkelmann of 69.3 million dollars, the highest amount ever paid. In this study, Winkelmann combined the images he regularly produced every day since May 2007 in a single 'jpeg' file and offered them for sale. The works in this period, called crypto art, have come to the fore again, although they are unique, the only feature sought in the work of art. At the same time, the concept of digital property rights, which is one of the other features of works of art, came to the fore with this technology. This research will discuss whether NFT is a form of property right or a tool for commercializing property. It will also be discussed what the concepts of blockchain and NFT are, where they fit into our daily lives and how they fit into art, the representation problems associated with these concepts, and their positive and negative aspects.

Key Words: Art, New Technology, NFT, Blockchain

1. GİRİŞ

Sanatın ilkel insanların korkularıyla birlikte türediğini söylemek mümkündür. Fischer, insanın güçsüzlük duygusu ile güçlülük bilincini, doğa korkusu ile doğaya üstünlük sağlama yeteneğini geliştirmesinin her türlü sanatın başı olduğunu ifade etmektedir (1990: 29). Doğa ile iç içe yaşayan insanlar doğayı kontrol etmek için, taklit ederek kendisine uygun bir ortam yaratmada büyü olgusunu oluşturmuştur. Buna ek olarak Fischer (1990), sanatın başlangıçta büyü olduğunu ve gerçek ama bilinmeyen bir dünyaya egemen olmaya yarayan tılsımlı bir araç olduğunu da dile getirmektedir.

Sanat; Türk Dil Kurumu'na göre "belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım" (TDK, 2021) olarak açıklanmaktadır. Sanat eserleri her dönem için ayrı bilgi, deneyim ve görüşleri yansıtmaktadır. "Sanatçılar; yaşadıkları çağı ve sorunlarını, ülkelerindeki ve dünyadaki katliamlara, acılara karşı sanat yoluyla aktivist olarak karşı duran kişilerdir. 'Çağın tanığı olan' söylemi,

sanatçılar için kullanılan bir özelliği göstermektedir. Çağın tanığı olmak, sanatçının kişiliğinden çok eserini işaret etmektedir. Tanıklığın kuşaklar arasında geçerli sayılabilmesi için ‘içinde gelecek dili’ barındırması gerekmektedir” (Giderer, 2010).

Dadaizm ve Pop art gibi akımlarla birlikte geleneksel sanatta köklü değişimler başlamıştır. Fransız sanatçı Marcel Duchamp 1917 yılında sergilediği “Çeşme” ile sanatta hazır nesne kavramını ortaya atmıştır. Duchamp’a göre her nesne sanat nesnesi olabilir. Antmen’e göre “Marcel Duchamp, herhangi bir nesneyi ya da eylemi sanat olarak sunmasıyla yaratıcılık olgusunun tanımını değiştirmiş, sanatın geleneksel anlamda beceri ve yeteneğe dayanması gerektiği yolundaki inancı sarsmış, sanatsal beğeniye şekillendiren etkenleri sorgulamış, kavramsallaştırma ve anlam gibi olguların plastik biçimin önüne geçmesini önermiş ve düşünsel deneyimin önem kazanmasına öncülük etmiştir” (Antmen, 2009).

Kitle iletişim araçlarındaki gelişme ile sanatta dijitalleşme de başlamıştır. Fotoğraf ve sinemanın gelişmesiyle birlikte sanatta teknolojiyi kullanarak farklı şekillerde anlatım dili geliştirilmiştir. Gerek düşünce yapısı gerek teknolojik olarak ilerlemenin sonucunda sanat da gelişmiş, farklı şekillerde ilerlemiştir. Günümüzde yeni medya sanatı olarak bildiğimiz dijital sanat, bu ilerleyişin son hallerinden birisidir. Özgen Yıldırım yeni medya sanatı için bir makalesinde; “kendi kendine birden ortaya çıkmadı. Sanat alanında da zaten tohumları atılmış, ideolojik altyapısı ile teknikleri geliştirilmiş ve toplum bu yeniliklere hazır hale getirilmeye çalışılmıştır” (Yıldırım, 2010) diyerek dijital sanatın oluşum sürecine değinmiştir. Dijitalleşme süreciyle birlikte her tür imajın bilgisayar aracılığıyla dijitalleştirilmesi ve yeniden üretilmesi fotoğraf, video ve film sektöründe önemli etkiler yaratmıştır (Şahiner, 2012: 389 akt. Ersöz Karakulakoğlu & Demir Askeroğlu, 2018). Man Ray, Nam June Paik gibi isimler sanatı yeniden şekillendirirken, teknolojinin sunduğu imkanları kullanmışlardır.

“20. yüzyılın son çeyreğinde, bilgisayar teknolojisi ve onu takip eden internet teknolojisi bilginin yönetimini ele geçirmiş, paylaşım ve sanatsal faaliyetlerin en yoğun var olduğu alan olarak kabul görmüştür” (Özel Sağlamtimur, 2010). Bu bağlamda günümüzün dijital teknolojiler üzerine kurulduğunu söylemek mümkündür. Özellikle son dönemde tüm dünyada etkisini gösteren pandemi nedeniyle başta eğitim ve iş hayatı olmak üzere tüm yaşantımızın dijitalle uyumlu hale getirilmesi sağlanmıştır. Online kurslar, online alışverişler derken sanat da var olan dijitalleşmesine hız katmıştır. Sergiler, müzeler çevrimiçi olarak gezilir hale gelmiştir. Müzayede evleri çevrimiçi sanat eseri satışında bulunarak dijitalleşme yolunda ilerlemesini sürdürmüştür.

Günümüz dijital sanatı ile birlikte fiziksel olmayan sadece sayısal değeri olan eserler üretilmekte, kullanılan bilgisayar ve bilgisayar teknolojisi de araç olmaktan ziyade en önemli öge haline gelmiştir. Günümüzde sanatçılar, internet üzerinde sergi açarak mekân sınırlamasına bağlı kalmaksızın aynı anda tüm dünyaya ulaşabilmekte, dünyanın her yerine bilgi ve sanatsal aktarım sağlayabilmektedir. İnternet teknolojisi, insanların sanata katılımlarını ve sanatsal eğitimi kolaylaştırmakta, web müzeleri yaygınlaşmakta, sanat eserlerinin görüntülerine erişim olanakları alabildiğine genişlemektedir (Özel Sağlamtimur, 2010).

“Yaşam eskiden sanata benzemek isterdi, bugün ise sanat yaşama benzemek istiyor. Yaşam ile sanat arasındaki sınırların kaldırılma iddiasının bağlamı inandırıcılıktan uzaktır” (Ötügen, 2008 Akt. Akbulut, 2018). Bu bağlamda günümüz teknolojisine ayak uyduran sanatın blok zincir teknolojisinden de uzak kalması beklenilmez bir durumdur. Blokzincir (blockchain) teknolojisi çoğunlukla Bitcoin ile eşanlamlı olarak kabul edilse de, temel bir şifreleme teknolojisidir. Bu teknoloji eşler arasında (peer to peer) internet ağını kullanarak açık kaynak kodlu, şeffaf ve dağıtık bir uzlaşı bloklar halinde kullanılan bir sistemdir. Satoshi Nakamoto 2008 yılında yazdığı makalesinde; Kripto paranın altında yatan bir teknoloji bileşenini, kriptografik olarak birbirine zincirlenmiş bir dizi veri bloğu olarak tanımlanmaktadır (Nakamoto, 2021). Sistemde bulunan her blok kendisinden önceki bloğun verilerinin özetini içermektedir. Her blok şifrelenerek kayıt edilen bir anahtara sahiptir ve anahtara sahip olmayan birisi bloğu açamamaktadır. Böylece sistem içerisine dışarıdan müdahale imkânsız hale gelmektedir. Müdahale söz konusu olduğunda, sistem içerisindeki diğer bloklar ile doğruluğu teyit edilmekte ve düzeltilmektedir. Günümüzde bu teknoloji para transferi, elektronik ticaret, verilerin gizliliği, korunması, depolanması ve paylaşılması için kullanılmaktadır. Bu bağlamda sanattaki ilerlemeyle birlikte blok zinciri teknolojisi sanat alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Kripto sanat olarak da adlandırılan bu teknoloji NFT ismiyle anılmaktadır.

Kripto sanat eserlerine dijital ortamda yaratılan bir eserin blokzincir üzerinden NFT formunda yayınlanması denebilir. NFT’ler; görsel sanat eserleri, müzik dosyaları, dijital koleksiyon eserler, dijital oyun karakterleri, dijital oyunlarda kazanılan hak, eşya ve ödüller, fiziki bir varlığın dijital ortamdaki hak sahipliği olabilmektedir. En yalın anlamıyla NFT; bu eser, eşya veya dosyaları tescil edilebilir ve satılabilir varlık

haline dönüştüren dijital sertifikadır. NFT ile birlikte gerçek hayatta fiziki olarak var olan veya dijital olarak yeniden üretilen bir eserin satışı mümkün hale gelmiştir.

NFT (Non-Fungible Token) (Takas Edilemez Jetonlar), benzersiz bir dijital öğeyi temsil edebilen ve bu nedenle birbirinin yerine geçemeyen, blok zinciri adı verilen dijital defterdeki bir veri birimidir (Wikipedia, 2021). NFT teknolojisinin ortaya çıkışı 2014 yılına dayanmaktadır. Hackathon isimli yazılım yarışmasında ortaya çıkan teknolojinin mucidi Anil Dash, teknoloji için sahipsiz çalışmalara dijital bir sahiplik kazandırmak olduğunu belirtmektedir. Üzerinden gelir elde edebileceğiniz görsel veya dosyalar anlamına gelmektedir (Dash, 2021). Dijital olarak üretilen ve eşsiz bir eserin orijinal halinin blokzincir teknolojisi ile güvence altına alınmasıdır. NFT'ler tıpkı Bitcoin ve diğer kripto para birimleri gibi, blok zincir teknolojisini kullanır ve yapılan alışverişler bu teknoloji üzerinden kayıt altına alınır.

Günlük hayatta kullandığımız fiziksel ya da sanal paralar ile karşılığında aldığımız ürün/hizmet takas edilebilmektedir. NFT'ler ise blok zincir altyapısını kullandığı için Bitcoin, Ethereum gibi kripto para birimlerini desteklemektedir. Fiziksel paradan pek farkı olmayan bu para birimleri de 'takas edilebilir' varlıklar olarak görülmektedir. Ancak bazı varlıklar kendine özgü nitelikleri ile 'takas edilemez' yani değiştirilemezdir. Örneğin, Leonardo Da Vinci'nin Mona Lisa tablosu eşsiz ve türünün tek örneği olduğu için değiştirilemeyen, takas edilemeyen bir varlık türüdür. Tablonun fotoğrafı çekilebilir, basılı kopyaları satın alınabilir fakat Mona Lisa tablosunun dünyada sadece bir adet orijinali bulunacaktır.

Bu zamana kadar ödenen en yüksek bedelli NFT satışı 11 Mart 2021 tarihinde Christie's Müzayede Evi'nin online müzayedesinde; "Everydays: The First 5,000 Days" isimli eser 69,3 milyon dolar karşılığında satılmıştır (Görsel 1). Eser sahibi Beeple (Mike Winkelmann); Mayıs 2007 tarihinden bu yana her gün düzenli olarak ürettiği görselleri tek bir jpeg dosyasında birleştirmiş ve satışını gerçekleştirmiştir (Christies, 2021).

Görsel 1: Mike Winkelmann (Beeple), 2021, "Everydays: The First 5,000 Days"
Erişim: 28.04.2021 <https://onlineonly.christies.com/s/beeple-first-5000-days/beeple-b-1981-1/112924>

En pahalı tablolar arasında yer alan Leonardo Da Vinci'nin "Salvator Mundi" tablosu (Görsel 2); Kasım 2017 tarihinde Christie's Müzayede Evi'nde 469.7 Milyon Amerikan Dolarına satılmıştır (En pahalı Tablolar Listesi, 2021). Tabloda Rönesans kıyafetleri giymiş İsa figürü görülmektedir. Sağ eliyle kutsama işareti yaparken, sol eliyle kristal bir küre tutmaktadır. Ben Lewis isimli bir kişi, eserin sahibi olan kişilerin bu durumdan para kazandığını fakat ilk sahibinin para kazanmamasını eleştirerek tablodaki İsa figürünün sol elindeki kristal küre yerine Amerikan Doları koyarak yeniden üretmiş ve NFT satış platformu olan OpenSea üzerinden satışa sunmuştur. (Görsel 3) Satıştan 230 bin Ethereum (450 Milyon Amerikan Doları) gelir

beklemektedir. Gelecek olan geliri tablonun ilk sahipleri olan Basil Clovis Hendry Sr. ailesi ile paylaşacağını belirtmiştir (Salvator Mundi, 2021).

Görsel 2: Leonardo Da Vinci, 1490-1519, “Salvator Mundi”

Erişim: 01.05.2021 https://tr.wikipedia.org/wiki/En_pahalı_tablolar_listesi

Görsel 3: Ben Lewis, 2021, “Salvator Mundi”

Erişim: 01.05.2021 https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/dunyanin-en-pahali-tablosu-olan-leonardo-da-vincinin-salvator-mundisi-nft-olarak-satista,-guzhhL1XUirqaJ8Gf9xqg/5NXBw5qpd0yZF8hyHDgz_g

Yaşayan haritaların yaratıcısı sanatçı Tarık Tolunay’da NFT teknolojisi ile karantina dönemi içerisinde yapmış olduğu, Eminönü, Galata Köprüsü ve Karaköy’ü resmettiği “Fractal İstanbul Pandemi” adlı kripto sanat eserini yaklaşık 36 bin dolara bir koleksiyonere satmıştır. Aynı zamanda bir röportajında; sanat

galerilerine sitem ederek “Galericiler, yayıncılar gibi araçlardan kurtulmuş oluyoruz. Bu tarz araçlar ana aktör olan yaratıcıya çok küçük rakamları layık görüyor. NFT bize daha adil bir sistem vadediyor” (BBC, 2021) demiştir.

Görsel 4: Tarık Tolunay, “Fractal İstanbul Pandemi”, 2020

Erişim. 24.10.2021 <https://www.kulturservisi.com/p/tarik-tolunayin-fractal-istanbul-pandemi-adli-kripto-sanat-eseri-nft-pazari-foundationda-yaklasik-36-bin-dolara-satildi/>

Günümüzde kullanılan hali ile NFT; Tarık Tolunay’ın da bahsettiği gibi eser sahiplerine hem erişilebilirlik hem de ekonomik anlamda pek çok avantaj sağlamaktadır. Eserini satmak isteyen bir kişinin müzayede şirketleri ya da sanat galerilerini aradan çıkartarak, doğrudan alıcısına ulaşabildiği dijital eser satışı yapılan platformlardan satış yapabilmektedir.

Aynı zamanda bu teknoloji sayesinde mülkiyet sorunu da ortadan kalkmış olmaktadır. Kişi, eserinin sahibi olduğunu herkes ile paylaşır ve güvence altına alır. Eserin sahibi, satın alan kişi/kişiler blok zincir içerisindeki bloklarda kayıt altında tutulmakta ve herkes tarafından görülebilir haldedir. Eserin yeni sahibi olan kişi eseri elinde tutabilir veya daha sonra tekrar satışa sunabilir. Satışı gerçekleşen tüm eserlerde eserin ilk sahibi ve satın alan kişi/kişiler hak sahibi olduğu için belirli komisyon ücreti almaktadır.

Kapitalizmin var olduğu her yerde metalaşmanın meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu durumun içerisinde sanat da kendine yer bulmaya başlayarak spekülasyon yatırım aracına dönüşmüştür (Çevik & Üstel Arı, 2020). Sanatın piyasa ve para ile ilişkisi geçmişten başlayıp günümüze kadar dayanmaktadır.

2. SANAT VE TEMSİL

Sanat kelimesinin kökeni artificial (yapay/suni) kelimesinden gelmektedir. Bu bağlamda sanatçı içerisinde bulunduğu gerçekliği olduğu gibi aktarabilir, değiştirebilir, dönüştürebilir, yorumlayabilir. Dolayısıyla temsil edebilir. “Eli kalem, fırça, keski, keman, kamera tutan tüm insanlar bir açıdan tanıktır” (Giderer, 2010).

Sanatta temsil sorunu, sanat tarihi boyunca tartışılan konulardan birisidir. Sanat tarihinin tamamının temsil tartışması üzerine temellendiğini varsayarsak, tarihsel olarak bakıldığında sadece sanatçının ortaya koyduğu eser ile değil, çevresel faktörler ve toplumsal şartlar da etkili olmaktadır. Bu bağlamda temsil, içerisinde bulunduğu zaman diliminin ve toplumun gerçekliğinin ve göstergesinin izdüşümüdür. Özlem Alp’e göre temsil “canlı ya da cansız bir varlık, bir durum, bir nesne, bir duygu, bir sezgi, bir olgu ya da bir düşüncenin (ki bunların hepsi bir gerçekliktir) yerine geçebilecek ve o gerçekliği göreceli de olsa en iyi aktarabilen bir araç durumundadır” (2013).

Sanattaki temsilin örneği ile ilgili olarak fotoğraf sanatından bir örnek verebiliriz. Robert Capa İspanya iç savaşı sırasında çektiği ve en bilinen fotoğraflarından birisi olan ‘García’nın ölüm anı’ fotoğrafı bize o dönem içerisindeki durumu, savaşın gerçek yüzünü göstermektedir. Fakat fotoğraf hakkındaki bazı iddialara göre Capa’nın bu fotoğrafı gerçeği yansıtmamakta ve mizansen olduğu iddia edilmektedir. Çatışmalar

başlamadan çekildiği söylenen 3 fotoğraf arasında yer alan bu fotoğrafın, diğer iki fotoğrafta yatan ve diz çöken askerlerin olduğunu söyleyen Ernst Alos, “fotoğrafın çekildiği mevki, sahnenin bir mizansen ya da aldatma olduğunu kanıtıyor” (Radikal, 2021) demiştir. Bu iddialar sonrasında sanatçının ve eserin doğruluğu, güvenilirliği sorgulanmaktadır.

Temsilin neyi, nasıl ve ne kadar temsil ettiği gibi sorular sorulabilir. Bu durum Alp’e göre iki nedende incelenebilir. “Bunlardan ilki, temsil edenin, temsil ettiği şeyi algılama ve aktarma durumudur. Bu durum bir anlamda bireysel bir tavrı içerir. İkincisi ise temsilin toplumsal konumudur” (Alp, 2013). Capa örneğinden devam edersek; ilk nedene bağlı olarak bireysel tavrını ortaya koyarak mizansen yaratmıştır. Durumu kendi bakış açısı ile yorumlamış ve aktarmaya çalışmıştır. İkinci nedene bağlı olarak ise Capa bir foto muhabiridir. Toplum içerisinde bulunduğu durum hakkında bilgilendirmesi ve aydınlatması beklenir. Her ne kadar mizansen de olsa o fotoğrafı ile savaşın iç yüzü hakkında bizlere bilgi vermektedir.

Arthur C. Danto Sanatın Sonundan Sonra kitabında sanatta temsil sorununu şu şekilde ifade etmektedir “Sanatta modernizm öncesinde ressamın insanları, manzaraları ve tarihsel olayları aynı bunların göze görüneceği gibi resmederek, dünyayı onun kendini sunduğu biçimde temsil etmeye giriştiği bir noktaya işaret eder. Modernizmle birlikte bizatihi temsilin koşulları merkeze oturur; böylece sanat da bir anlamda kendi kendinin süjesi haline gelir” (Danto, 2010).

3. GÜNÜMÜZDE NFT İLE BİRLİKTE TEMSİL SORUNU

Sanatçı düşünen, çağını anlatan hatta gelecek için yorum yapan kişilerdir. 19. yüzyıl sonlarında Empresyonizm akımı ile birlikte gelişen “modern sanat” kavramı soyutlamayı ve soyut sanat kavramını beraberinde getirmiştir. Fotoğrafın icadından sonra fotoğraf zaten gerçekliği yansıttığı için artık sanatçılar da içlerinden geldiği gibi eserler üretmeye başlamıştır. Gündelik hayatta gördüklerinin dışında, nesnelere ve düşüncelere temsil edilebilir hale gelmiştir.

Teknolojinin ilerlemesi her alanda olduğu gibi sanat alanında da kendisini göstermiştir. Marshall McLuhan’ın deyimiyle dünya global bir köy haline gelmiştir. Globalleşme ile birlikte sanata erişim de kolaylaşmış, bilgi paylaşımı ve rekabette küresel boyuta ulaşmıştır. Geleneksel sanata alternatif olarak dijital sanat ortaya çıkmış ve kullanım kolaylığı ve erişilebilirlik anlamında kolaylıklar sağlamıştır. Dolayısıyla bilgisayar teknolojisi yardımıyla eserler dijital olarak üretilebilir ve sanal olarak sergilenebilir hale gelmiştir. Artık sanat galerilerini gezmek fiziksel olmaktan çıkıp sayısal öğeler haline gelmiştir.

Günümüzde geleneksel sanata olan ilginin bir nebze azalması, bilgisayar teknolojilerinin gelişimi, global köy deyimi ile birlikte özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında sanatın temsil anlayışında da değişiklikler meydana getirmiştir. İpşiroğlu bu dönemi “Sanat toplumun dünyasını ve yaşam tarzını oluşturma, öznel dünyaları aşım olası dünyalar inşa ederek yeni gerçekler yaratmayı hedeflemiştir” (İpşiroğlu, 1979) der. Bu bağlamda günümüzden örnek vermek gerekirse Refik Anadol, yeni medya sanatı ile ilgilenen Türk dijital sanatçısıdır. Yapay zekâ ve gelişmiş bilgisayar teknolojilerini kullanarak izleyici ile buluşmaktadır. Parametrik veri heykel yaklaşımıyla mekâna özgü kamusal sanat ve işitsel/görsel performans alanında eserler üretmektedir. Mart 2021 tarihinde İstanbul’da açtığı “Makine Hatıraları: Uzak” sergisinde “bir makine, öğrenirse rüya görebilir mi?” sorusunun cevabını aramıştır (Refik Anadol, 2021). Geçmiş dönemler içerisinde imgeler üzerinden sanatçının düşüncesi aktarılırken günümüzde imgelerin de değişmesiyle birlikte sanatçının anlatmak istedikleri, anlatım araçları, izleyici kitlesi de değişmiştir. Bununla birlikte artık nesnelere dayalı sanat anlayışından ziyade üretim/tüketim üzerine yapılan çalışmalar çoğalmıştır.

Yaşamımızın her alanında var olan dijitalleşme gündelik hayatımızın parçası olan kitaplarda da kendisini göstermiştir. Kitapları her zaman basılı olarak, uzay boşluğunda yer kaplayan nesnelere olarak biliriz. Fakat günümüzde bu algı da değişmiş ve o da dijitalleşmiştir. Bir kitabın basılı kitap olmasıyla dijital kitap olması arasındaki tek fark kişideki haz duygusudur. Basılı kitap seven bir kişi için kitabın kokusu, ağırlığı, var oluşu bir haz duygusudur. Dijital kitaplar o duyguyu verememektedir. Aslında içerik olarak bir fark bulunmamaktadır. Bilgi hala aynı bilgidir. Sanat eserleri için de aynı benzetme yapılabilir mi? Mona Lisa tablosunun orijinali ile kopyası arasındaki his aynı mıdır? Bir esere bakıldığında sizde yaşadığı his mi yoksa yapan kişinin kim olduğu mu önemlidir? Bu konu ile ilgili olarak Soylu şu yorumda bulunmaktadır: “Sanat tarihine mal olmuş ve müzelerde yer almış bir eser ve sanatçısının sanat değerini ve kariyerini, bugün hiçbir sanat eleştirmeni ya da sanat tarihçisi değiştiremez” (Soylu, Sanat Değer, 2018). Sanat eserini tanımlayan en önemli unsurlardan biri de nitekim sanatçının imzasıdır. Eser ile sanatçıyı bağlayan imza, eseri sıradan olmaktan çıkartır ve sanatçının ismiyle birlikte eser değer kazanır. Fakat Marcel Duchamp ile birlikte her nesne sanat eseri olabilmektedir ama herkes için aynı etkiyi yaratamamaktadır.

Sanat eserinin en önemli esaslarından birisi de biricik olmasıdır. Biricik kelime anlamı itibariyle; bir benzeri olmayan anlamındadır. Soylu'ya göre "biriciklik; bir benzeri daha olmayan, tek olarak yapılmış veya yaratılmış olmayı ifade eden bir kelimedir. Bu kelime sanat ve sanat eseri için kullanıldığı gibi, doğada var olan olağanüstü yaratılış için de kullanılabilir. Örneğin; insanın yüzü, parmak izi, retina izi, kar kristalleri, DNA bunların en bilinenleridir" (Soylu, Sanatta Biriciklik: Parmak İz, 2012). Günümüz dijital teknolojisi ile özellikle fotoğraf ve video gibi teknoloji ile var olan sanatlarda bu durum farklıdır. Çünkü dijital bir fotoğrafın içeriği her ne kadar özgün olsa da binlerce kopyası yapılabilir, basılabilir, dağıtılabılır. Geleneksel sanatla yapılan bir resmin tek kopyası vardır ve kendi içerisinde özgündür. Eseri değerli kılanda biricik olması ve özgünlüğüdür. Bu bağlamda NFT ile birlikte, sanat eserinin yegâne özelliklerinden biri olan biricik olma durumu yeniden korunmaktadır. Eser dijital dahi yapılmış olsa blok zincir ile korunmakta ve orijinali değiştirilememektedir.

4. SONUÇ

Sanatçı, her zaman kendine sunulan olanakları, teknolojik araçları kendi üretim alanında kullanmıştır. Çağının gerektirdiği gibi dışavurumunu her zaman gerçekleştirmiştir. Kullanılan araçlar geleneksel sanatta fırça, tuval, taş, film iken dijital sanat ile birlikte bilgisayar teknolojileri ve türevleridir. Bu teknolojinin son türevlerinden birisi olan blok zincir teknolojisi ve NFT teknolojisi sanatla birleşmiş ve yeni bir anlatım dilini oluşturmuştur. Geçmişten günümüze eserlerde anlatılmak istenen hep duyguların izleyiciye aktarılmasıdır. Bir sanat eserinin izleyici üzerinde nasıl duygular uyandırdığı önemli bir konudur ve bir eser merak uyandırmaz, izleyici ile duygusal bir bağ kurmasına izin vermez ise eseri izlemek, tinsel bağ kurmak mümkün olmamaktadır. Mike Winkelmann'ın "Everydays: The First 5,000 Days" isimli eserinde her gün ürettiği görsellerden oluşan kolaja bakıldığında, eser için verilen emek, güncel olayların yorum şekli gibi pek çok etmen görülebilir.

Dijital sanat hayatımızın merkezine yerleşmesi muhtemel olarak görülmektedir. Eserler dijital olarak üretilmekte, sergilenmekte ve satışları yapılabilir haldedir. Eser sahipleri global köydeki herkese ulaşabilmektedir. Bu da mekân sınırlarını ortadan kaldırmaktadır. İster geleneksel sanat ister dijital sanat olsun önemli olan sanatçının düşüncesi, yaratıcılığı ve özgünlüğü olacaktır.

Son olarak NFT teknolojisi sanat eseri üreten kişilerin satış amaçlaması halinde aradaki müzayede evi, sanat galerisi gibi araçları ortadan kaldırması ve eser için gereken değer verilmesi sebebiyle tercih edilmesi beklenmektedir. Aynı zamanda gerçekleşen her satıştan da belli oranlarda komisyon alacak olması üretici kişi açısından olumlu olarak yorumlanabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akblut, D. (2018). "Dijital Çağda Sanatın ve Sanatçının Konumu", İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi , 8 (17) , 117-123. DOI: 10.16950/iujad.449731.
- Alp, K. Ö. (2013). "Sanatın Temsili ve Postmodern Sanatta Temsil", Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E, Kasım-Aralık'13 Sayı:12, ISSN 1308-269843.
- Antmen, A. (2009). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- BBC. (2021, Mayıs 2). *NFT dünyasında bir Türk sanatçı: Tarık Tolunay*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56455110> adresinden alındı.
- Christies. (2021, Nisan 28). <https://onlineonly.christies.com/s/beeple-first-5000-days/beeple-b-1981-1/112924> adresinden alındı.
- Çevik, S. K., & Üstel Arı, B. B. (2020). "Sanat: Parantez İçinde Para", İdil Sanat ve Dil Dergisi, 65 (2020 Ocak): s. 137-146. doi: 10.7816/idil-09-65-12.
- Danto, A. C. (2010). Sanatın Sonundan Sonra (Çev. Zeynep Demirsü). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Dash, A. (2021, Haziran 7). *NFTs Weren't Supposed to End Like This*. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/04/nfts-werent-supposed-end-like/618488/> adresinden alındı.
- Ersöz Karakulakoğlu, S., & Demir Askeroğlu, E. (2018). "Dijitalleşmenin Etkisinde Dönüşen Sanat ve Kuşaklar Üzerine Bir Çalışma", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi 2018 (47), 409-426.
- Fischer, E. (1990). Sanatın Gerekliliği (Çev. Cevat Çapan), İmge Kitabevi, Ankara.

Giderer, H. E. (2010). Sanatçı ve “Çağının Tanığı Olmak”, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi, 2010 Bahar (22), 15-24.

İpşiroğlu, N. & İpşiroğlu, M. (1979). Sanatta Devrim, Ada Yayınları, İstanbul.

Nakamoto, S. (2021, Mayıs 2). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> adresinden alındı.

Özel Sağlamtimur, Z. (2010). Dijital Sanat, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (3), 213-237.

Radikal. (2021, Mayıs 25). *Capa'nın 'Düşen Asker'i kurmaca iddiası*. <http://www.radikal.com.tr/hayat/capanin-dusen-askeri-kurmaca-iddiasi-946185/>. adresinden alındı.

Refik Anadol. (2021, Haziran 16) <https://refikanadol.com/> adresinden alındı.

Salvator Mundi. (2021, Mayıs 3). Artnet News: <https://news.artnet.com/market/salvator-mundi-now-nft-okay-kind-joke-1956452> adresinden alındı.

Soylu, R. (2012). “Sanatta Biriciklik: Parmak İzi”, Zafer Dergisi, 426. (Erişim 24.10.2021 <https://www.zaferdergisi.com/makale/13199-tabiatta-ve-sanatta-biriciklik.html>)

Soylu, R. (2018). “Sanat Değeri”, Zafer Dergisi, 494. (Erişim 24.10.2021 <https://www.zaferdergisi.com/makale/10418-sanat-degeri.html>)

TDK. (2021, Mayıs 22). TDK: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.

Wikipedia. (2021, Nisan 28). Wikipedia: [https://tr.wikipedia.org/wiki/NFT_\(jeton\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/NFT_(jeton)) adresinden alındı.

Wikipedia. (2021, Mayıs 3). *En pahalı Tablolar Listesi*. https://tr.wikipedia.org/wiki/En_pahalı_tablolar_listesi adresinden alındı.

Yıldırım, Ö. (2010). “Yeni Medya ve Dijital Sanatlar”, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi, 2010 Bahar (22), 57-66.

Görsel Kaynakça

Görsel 1: Mike Winkelmann (Beeple), 2021, "Everydays: The First 5,000 Days" Erişim: 28.04.2021 <https://onlineonly.christies.com/s/beeple-first-5000-days/beeple-b-1981-1/112924>.

Görsel 2: Leonardo Da Vinci, 1490-1519, “Salvator Mundi” Erişim: 01.05.2021 https://tr.wikipedia.org/wiki/En_pahalı_tablolar_listesi

Görsel 3: Ben Lewis, 2021, “Salvator Mundi” Erişim: 01.05.2021 https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/dunyanin-en-pahali-tablosu-olan-leonardo-da-vincininsalvator-mundisi-nft-olarak-satista,-guzhhL1XUirqaJ8Gf9xqg/5NXBw5qpd0yZF8hyHDgz_g

Görsel 4: Tarık Tolunay, “Fractal İstanbul Pandemi”, 2020 Erişim. 24.10.2021 <https://www.kulturservisi.com/p/tarik-tolunayin-fractal-istanbul-pandemi-adli-kripto-sanat-eseri-nft-pazari-foundationda-yaklasik-36-bin-dolara-satildi/>